

Řecko, prosinec 2008:

Pokus detekovat silné a slabé stránky našeho boje

Blaumachen

„Demokracie vraždí od hranic až po policejní služebny“ (heslo na zdi)

Ačkoli se stát a spektakl snažily události prosince 2008 snížit na „nepokoje mládeže“, jejímuž věku vlastní citlivost ospravedlňuje její reakci na svět dospělých, jsou tyto události nejdůležitějšími *historickými* událostmi za posledních 35 let v Řecku. V prosinci se totiž vzbouřila menšina dělnické třídy, která žije v jednom malém koutě světa. Svými činy kritizovala soudobé společenské vztahy, práci, komoditu, stát. Tato destruktivní a zároveň kreativní kritika byla antikapitalistická a nikoli reformátorská. Byla výrazem potřeby překonat kapitalistické vztahy.

„*Pomni, pomni 6. prosinec,*“ hlásalo heslo na jedné aténské zdi. Od té noci hovořily skutky masy mladých (ale nejen) proletářů: útočili na policajty a policejní stanice, zapalovali banky, rozbíjeli a rabovali obchodní domy, pustošili ministerstva, okupovali univerzity, radnice a další veřejné budovy. Na drahé obchody se začalo útočit hned od první noci: přímo a explicitně tak byla vyslovena spojnice mezi vraždou 15letého chlapce a arogancí kapitálu. Běžně docházelo k útokům na prodejny automobilů, semaforey, autobusové zastávky, tedy na aspekty *oběhu* ve městě. Útoky proti bankám, které v prostoru města symbolizují a teritorializují nadvládu peněz nad potřebami lidí, byly zuřivé; během prvních dní vzpoury neustále docházelo k pokusům o jejich zapalování.

Na ulicích byli školáci, mezi nimi nějací ti imigranti z druhé generace, vysokoškoláci, mladí dělníci a nezaměstnaní, „lumpen“ proletáři a jen málo „stabilních“ pracujících. S příchodem kapitalistické krize rebelie ukázala, že „*mladí lidé velmi dobře chápou, že jejich budoucnost již byla předem vyplněna*“ (jak řekl Mike Davis v rozhovoru pro jeden řecký deník). Nebylo to hnutí proti policejní brutalitě nebo represí. Že se represe stala terčem proletářského útoku, je pochopitelné, vidíme-li za výstřelem jednoho bezvýznamného policajta jeho skutečnou podstatu: projev stále disciplinárnějších zásahů státu proti proletariátu, jehož reprodukce je v *dnešním* kapitalistickém světě čím dál tím obtížnější. Nebylo to ani hnutí proti vládě. Činy povstalců vycházely z dnešního života na hovno² a směřovaly proti budoucnosti kapitalistického světa.

Nelze se nepodívat na to, jak konkrétní geografie města v centru Atén přispěla k tomu, že se během revolty spojily dvě části proletariátu, když se padla zeď mezi čtvrtí „permanentních buřičů“ a čtvrtí přistěhovalců. Bulvár Patision zase jednou sehrál svoji historickou úlohu, kterou je úloha bulváru třídních bojů. Leží v zeměpisném trojúhelníku, jehož strany odpovídají třem světům. Exarchia je územím *probíhající „občanské války o nízké intenzitě“*, kterou se, jak se zdá, již dlouho vyznačuje vztah mezi policií a různými vrstvami mládeže (Mike Davis). Je to čtvrt' kontrakultury a několika podob subkultury, ale také oblast, kde cirkulují a kvasí radikální (nebo méně radikální) politické myšlenky. Vypadá jako „galská vesnice“ v metropoli komodity a bezpečnosti. Historicky je „laboratoří“ podvrtného chování a terénem intenzivních sociálních konfliktů. Přistěhovalcká čtvrt', která se nachází kolem náměstí Omonia a ulice Peiraius, je místem, kde se v posledních letech shromažďují ty nedegradovanější části multinacionálního proletariátu. Na třetí straně leží zóna ulice Ermou-náměstí Syntagma-distrikt Kolonaki. To jsou oblasti bohatství a státní moci; skutečnost, že se nalézají vedle vyvrhelů a nedisciplinovaných je provokativní. Blízkost těchto oblastí díky neschopnosti řeckého státu aplikovat politiku „modernizace“

¹ Viz <http://masablogg.blogspot.com/2009/01/mike-davis-on-greek-revolt.html>

² „*Pomstíme se nejen za Alexisovu smrt, ale také za tisíce hodin, o které nás olupují v práci; za tisíce chvil, kdy jsme se cítili poníženi v šéfově kanceláři; za tisíce chvil, kdy jsme spolkli náš vztek na vysírajícího zákazníka! Za naše sny, z nichž se staly reklamy; za naše myšlenky, z nichž se staly vládní linie a volební hlasy; za náš neustále se zhoršující život; za náš samotné, z nichž se pomalu stávají stíny ve stereotypním každodenním životě.*“ Z textu, který napsali dva pracující z jednoho nákupního centra v Aténách.

a sterilizace městského centra (na rozdíl od mnoha evropských metropolí) vytváří hořlavou směs, která v prosinci vzplála. Během výbuchu se setkaly různé aspekty reakcí na devalorizaci a prekarizaci života. Proto byla revolta rozptýlená, požár se šířil a hrozil pohltit velkou část země. Zatímco stát žadonil o poklidné a symbolické protesty, buřiči kolem svých čtvrtí hledali státní budovy, které by obsadili nebo napadli. Všechno se snažili deklarovat, že nepřítel je všude.

„Jsme obrazem budoucnosti“ (heslo na zdi)

Historický význam prosince spočívá v tom, že činy, z nichž sestával, vytvářejí potřebu překonat obsah proletářské kritiky světa. Prosinec je současnou krizí reprodukce kapitalistického vztahu, jelikož kompozice a akce povstalců jsou příznačné pro slepou uličku kapitalistické společnosti. Povstalci, ať už jim kapitál říká jakkoli (školáci nebo vysokoškoláci, mladí překérní dělníci, přistěhovalci), jsou proletáři, jimž kapitál zjevně není ochoten zaručit budoucnost. Jejich „no future“ situace ohrožuje zbytek proletariátu a zároveň samotný kapitál jako vztah.

Prosincové destruktivní činy byly sociální a difuzní. Kdyby historicky tyto činy mohly pokračovat a šířit se, pak by byla nastolena otázka zrušení kapitálu proletariátem. V tomto smyslu prosinec ukázal, že zrušení kapitálu je v budoucnu možné; představoval rozchod s historickou minulostí třídních bojů. Zrušení kapitálu čili zrušení tříd a tudíž také zrušení proletariátu a produkce nových bezprostředních společenských vztahů mezi jedinci, to je komunismus. Produkce nového světa je *nutně* výsledkem zničení toho starého. A v tom spočívá obraz budoucnosti, jenž v sobě prosinec nesl: jedině destrukce budov, výrobních prostředků, distribučních sítí, každé situace a místa, které zachovávají kapitál, může vytvořit podmínky, které si vynutí komunismus. Teprve tehdy, až bude každodenní činnost neoddelitelná od činnosti povstalecké, objeví se příležitost ke zrušení tříd, tedy ke zrušení práce a hodnoty. Dělbou času na práci a další aktivity i dělbou prostoru na výrobní a reprodukční lze zpochybnit pouze zničením městského prostoru. Jak v 19. století napsal Marx v Grundrisse: „*Vztahy mezi jedinci se pojí s věcmi, protože směnná hodnota je přirozeně materiální.*“ Rušení hodnoty nutně začne ničením věcí. Až se tato destrukce stane natolik všeobecnou, že proletariát bude muset hledat způsob jak žít, aniž by dál byl proletariátem, teprve pak vyvstane možnost komunismu. Komunismus není o „přivlastnění si veřejných míst“ nebo „rozdělování všem“ produktů, které byly vyrobeny v rámci kapitálu, či o „samosprávě“ továren, které nemohou být ničím jiným než místy, kde se produkuje hodnota. Stejně tak není jen „násilím“, „konfrontací se státem“ nebo „ničením budov“. *Nové vztahy jsou generalizací komunistických opatření*, které je třeba přijmout, protože jsou nutné jak pro pokračování boje, tak pokračování života. Komunizace je pojátkem všech komunistických praktik, které jsou výsledkem potřeb konfliktu s kapitálem, a jejich generalizací až do bodu, odkud už nebude návratu. Historickým výsledkem této procedury je komunismus: nikoli „samospráva výroby“, ale zrušení dělby života na výrobu a reprodukci. Nikoli „přivlastnění si veřejných míst“, ale zrušení dělítek uvalovaných městským prostorem. Prosincová revolta ukázala směrem k budoucnosti, ale zastavila se. Po vzpouře se obsah třídního boje transformoval a vrátil se k požadavkům³. Když se v průběhu proletářských bojů neztotožní přežití s pokračováním boje proti všem formám kapitálu, zajisté dojde k nové transformaci kapitálu jako společenského vztahu, ale tyto boje jsou odsouzeny k porážce při zachování svých práv v rámci kapitálu. Komunizace není obranou alternativního způsobu organizace života; komunizace nebrání; *komunizace jde pořád dál*. Komunizace není nic než kritika revoluce samotné, čili revoluce proti jejímu zpomalování (které je kontrarevolucí); revoluce v revoluci.

„Zpět do normálu? Ani kdybyste po nás střídali“ (heslo na zdi)

Jde-li o zrušení kapitálu, pak ličení prosincové revolty musí přezkoumat, co proletáři všech genderů dělali, jaké byly meze jejich konání a čeho jsou schopni do budoucna.

Akcemi, které navzdory svým rozporům ukazovaly směrem k novému světu, byly *útoky proti budovám a obchodům a rabování komodit, protiodborová praxe*, která se projevila při okupaci GSEE a divoké *útoky školáků na policejní stanice*. Tyto akce jsou důležité, protože nic nepožadují. Stejně důležitá byla značná *účast přistěhovalců*, která naznačuje, že dělítka mezi proletáři se zpochybňují jedině tehdy, když boj jde *proti* kapitálu. Budeme se zabývat úlohou „antiautoritářské/anarchistické scény“, neboť speciálně přispěla k prosincovému hnutí, ale také tématem sociálního násilí, protože má obzvláštní význam. Historické mezi prosincové vzpoury a jejím perspektivám v budoucnosti je věnována zvláštní část na konci textu.

„Ničí nám život; my zničíme všechno, co nám brání uchopit náš život do vlastních rukou“

(heslo na zdi)

³ V anglické verzi je použito slovo „revindication“. Podle Endnotes (viz č. 1, www.endnotes.org.uk) „revindicate“ je archaické anglické slovo, které znamená „požadovat“. Endnotes píše, „*Luttes revindicative je běžný francouzský termín, který znamená boje ohledně mezd a podmínek nebo boje ohledně momentálních požadavků (v opozici proti povstaleckým nebo politickým bojům).*“ V tomto smyslu bylo i přeloženo do češtiny.

Povstali proletáři nepřišli s žádnými požadavky, nic nežádali, neboť „každodenně zažívají a tudíž jsou si i vědomi odmítání vládnoucí třídy splnit takové požadavky,“ říkal jeden leták z obsazené ASOEE. Prosincové dny jasně ukázaly, že kapitalistická krize je rovněž krizí politiky. Povstanci ničili nebo okupovali státní budovy, čili budovy kolektivního kapitalisty a mechanismu společenské reprodukce, s nímž by se v boji za požadavky snažili o kompromis. Jejich útoky proti veřejným budovám byly absencí požadavků. „Nejskandálnější je samozřejmě tato absence reformních požadavků (a tedy jakékoli konvenční rukověti ke zvládnutí protestů) a ne Molotovovy koktejly nebo rozbité výlohy obchodů,“ řekl Mike Davis v tom stejném rozhovoru.

Nesjednatelný charakter prosince představuje *rozchod* s masivním a dlouhodobým studentským hnutím z let 2006-07, které je historickým pozadím vzpoury. Tehdy se vzbouřila specifická část mladých proletářů, vysokoškolští studenti, což má v Řecku velkou důležitost.⁴ Bylo to hnutí proti zablokování reprodukce (budoucí) kvalifikované pracovní síly. Navzdory vnitřním rozporům a konfliktům ale studentské hnutí bylo bojem za požadavky (dožadovalo se lepší pozice na trhu práce pro kvalifikované pracující). Jelikož jsme byli součástí tohoto hnutí a před námi stálo rozšíření jeho slabiny ven z vysoké školy, byli jsme přesvědčeni, že specifické požadavky mohou být *politickým nástrojem pro zpochybnění dělitek uvnitř dělnické třídy*. Jelikož jsme zažívali – každý z nás jinak – útok na podmínky naší reprodukce (zásadní aspekt kapitalistické restrukturalizace), věřili jsme, že tuto roli sehráje požadavek „sociální mzdy“ a tak jsme ho v hnutí konkretizovali jako požadavek na mzdu za školní práci. Jednalo se o jeden z těch požadavků, které vyjadřovaly opozici dělnické třídy vůči tendenci kapitálu – v současném dějinném údobí – redukovat nepřímou mzdu seškrtáváním sociálních dávek a stále silnějším tlakem na bezprostřední podřízení reprodukce pracovní síly námezdnímu vztahu. Naším cílem bylo zdůraznit, že činnosti nenámezdních částí dělnické třídy – u každé z jiných důvodů – jsou *prací* v tom smyslu, že reprodukují kapitál jako společenský vztah. Domnívali jsme se tedy, že požadavek „sociální mzdy“ nastolí téma zlepšení pozice studentů, nezaměstnaných, žen v domácnosti a obecně všech, kdo nejsou na trhu práce, a vyústí ve schopnost nás, *všech námezdně pracujících společně*, zpochybnit kapitál jako společenský vztah z lepší pozice. Snažili jsme se jej tedy v hnutí navrhovat jako *podvratný požadavek*. Jednalo se o rozpor, který jsme dokázali pochopit až po prosinci. Pozitivně na tento požadavek zareagovala jen malá radikální část studentského hnutí. A prosincová revolta nám ukázala důvod proč. Fragmentace proletariátu má historický charakter, a proto se k ní nemůžeme stavět *jen* jako ke slabosti nebo porážce dělnické třídy. Stejně tak se nemůžeme k předchozí historické situaci dělnické třídy, čili k předchozí podobě kapitálu, stavět jako k vítězství. Proletariát byl po porážce bojů v letech 1960-1970 a kontrarevoluci segmentován do *nutně* antagonistických kategorií námezdních či nenámezdních částí, jelikož generalizovanou podmínkou, která vládne na trhu práce, je *prekérnost*. Zevšeobecnění prekérnosti ale nemůže vést k „jednotě prekérních dělníků“, neboť důsledky prekérnosti a hlavně obtížnost, s níž se reprodukují jako dělníci, potvrzují již existující dekompozici dělnické identity, která se odvozuje od časoprostorové fragmentace výroby, kterou přinesla restrukturalizace kapitálu. Kapitalismus je však *vztahem mezi dvěma třídami* a problém s reprodukcí dělnické třídy, je rovněž problémem kapitálu. Prosincová vzpoura byla *prožitou kritikou* onoho našeho hlediska, jelikož nám ukázala, že fragmentaci nezpochybňují požadavky, které potvrzují postavení proletáře z předešlého dějinného údobí. Nutně může být zpochybněna pouze ve chvíli povstání: během praktické kritiky samotného kapitálu jako společenského vztahu, jmenovitě kritiky existence proletářů jakožto pracovní síly.

Absence požadavků *znamenala* převahu neformální podoby organizace na ulicích, podobu skupin přátel nebo gangů. Žádné oficiální výzvy k protestům neexistovaly. Během prvních dní demonstrace v centrech měst jednoduše skýtalý potřebný prostor pro shromáždění destruktivní vůle povstalých proletářů. Ilustrovala to divoká jednoduchost transparentů, na nichž stálo pouze „Vrazi!“, zatímco (velmi zřídka) transparenty politických nebo odborových organizací vyjadřovaly jejich potřebu distancovat se od tzv. „slepého“ a „neorientovaného“ násilí. Rebelové své akce organizovali na základě svých bezprostředních vztahů (vztahů, které přesáhly již existující vztahy mezi kámoši) a vzájemné touhy po konkrétní akci. Jelikož takovéto neoficiální skupiny nemají kanceláře, nevydávají politické brožury a nevedou zápisy, jsou odsouzeny ztratit se v anonymitě dějin, a proto je obtížné zaznamenat jejich činy. Jsou oněmi skupinami provokatérů, jejichž akce nejsou kontrolovatelné stranami, jsou hlasy vynalézajícími originální heslo a jsou živly, které tvoří kolektivní subjekt „zakuklence“. Neoficiální skupiny přátel se nehlásí k zodpovědnosti za své skutky, protože jim nejde o získání politického prospěchu; jsou překvapivou postavou, která v události sehráje dominantní úlohu, aby následně zmizela. Od imigrantů z druhé generace až po antiautoritářské/anarchistické kolektivy, které na ulici jednají spíše jako gangy než jako politické organizace, neoficiální skupiny byly během prvních dní prosincové vzpoury díky bezprostředním vztahům mezi svými členy nespornými protagonisty, alespoň co se organizace týče.

Převaha těchto skupin jakožto formy organizace vyústila v cosi velmi specifického: navzdory svému úsilí stát nenalezl žádné představitele povstalců a povětšinou se mu ani žádné nepodařilo vykonstruovat, aby dostal hnutí pod kontrolu. V každém

⁴ Na jedné straně kvůli konkrétnímu způsobu, kterým stát po skončení vojenského puče řídil zaměstnanost a nezaměstnanost mladých lidí a v němž – díky absenci vyspělého průmyslového sektoru v Řecku – univerzita hrála důležitou úlohu. Na straně druhé kvůli pětaticetileté historii studentských bojů, které udržují školství v neustálé krizi.

hnutí ohledně momentálních požadavků je onen druh organizace, který vyjadřuje jeho meze. Například stávkou organizují odbory či dokonce militantní část dělníků mimo odbory. Obě tyto formy na sebe berou úlohu těch, kdo zajistí, že se dělníci vrátí do práce (občas proti menšině, která nechce). Podobně protest ohledně specifického požadavku organizuje strana nebo politická scéna, jejichž rolí je předně tento požadavek definovat a tedy definovat, co je ve vztahu k tomuto specifickému požadavku v sázce, a pak definovat obsah a dobu vítězství nebo porážky, čili konec boje. V případě prosince existovali různí rekuperátoři, kteří se vedle těch, kdo revoltu zcela odsuzovali, snažili přesvědčovat, že ku prospěchu mohou být jediné politické protesty a požadavky a nikoli tzv. „slepé“ násilí, které se i přes svoji slepotu, jak přiznávali dokonce i levičáci, zaměřovalo na kapitalistické terče. Mediace však nefungovala úspěšně, jelikož povstalci byli proti všem zprostředkovatelům a jednali, odmítajíce jejich roli, jakoby pro ně z kapitalismu nekoukal žádný materiální prospěch.

„Ke zdi, vy mamrdi! Přišli jsme si pro to, co nám patří...“ (název jednoho letáku)

Stejně jako ve všech nedávných proletářských rebeliích (příklady je mnoho: Watts '65, Detroit '67, Boloňa '77, Los Angeles '92, Albánie '97, Argentina 2001, Francie 2005) i v Řecku si proletáři během prosince přivlastňovali to, co se v chaosu vytvořeném nepokojí stalo dostupným. K rabování docházelo hlavně v Aténách, méně v Soluni a ještě méně v provinčních městech. Společně s absencí požadavků bylo tím nejskandálnějším aspektem prosince. Novináři a političtí mediátoři všeho druhu mohli po nějakou dobu „ospravedlňovat“ a tolerovat útoky na policii a vandalismus, ale nikoli tento proletářský výpad proti soukromému vlastnictví. Nicméně když spektakl štědře rozdává přísliby konzumního štěstí, zatímco prostředky k jejich naplnění jsou proletářům odebírány, není nic přirozenějšího než přímé přivlastnění.

V prosincovém rabování důležitou úlohu sehráli přistěhovalci, ale nebyli sami. V mnoha případech školáci, studenti, ale také starší řečtí proletáři využili stoprocentních slev nabízených neschopností státu ochránit soukromé vlastnictví. Samozřejmě, že stát a média se pokoušely rozdělit účastníky nepokojů na demonstrující Řeky a rabující imigranty. Pro spoustu přistěhovalců v Aténách to totiž byl způsob, kterým se zapojili do revolty, jelikož vytíženost policie jim skýtala příležitost přivlastnit si zboží z obchodů v sousedství. Minimálně ve dvou případech se jich najednou odnikud vynořily desítky a vyrabovaly obchody na nákupní ulici. V jiných případech k rabování docházelo za barikádami, v oblastech dočasně osvobozených od policie. Důležité je, že v Aténách se případy rabování objevily ihned po onom policejním výstřelu, během prvního dne vzpoury; od následujícího dne docházelo k rabování i v Soluni. Přivlastňovala se široká paleta komodit: potraviny a další nutné zboží (léky, nábytek, oblečení, palivo), ale také zboží luxusní, aby z něj byla část rozprodána. V některých případech došlo k útokům na bankomaty, ale ty byly neúspěšné. Lidé „zaměstnaní ve zločineckém sektoru“ využili příležitosti k organizovaným útokům na klenotnictví a další luxusní obchody. V několika případech účastníci nepokojů po rabování zničili obchody i komodity, které si nikdo nepřivlastnil. Takto svoji slavnost považovali za završenou. Jejich činy deklarovaly, že: dnes sice používají komodity (ve většině případů připravené o jejich směnnou hodnotu), ale nechtějí, aby zítra existovaly obchody.

Tak, jako každý komunistický krok, který se negeneralizuje, i rabování bylo rozporuplnou praktikou. Škoda způsobená zbožnímu vztahu přivlastňováním si komodit z rozbitých výloh zůstává částečnou. Zbožní vztah nakonec přežívá v osobním vlastnictví nebo opětovném prodeji narabovaných věcí. V obou případech vzpoura naráží na své meze. Přivlastněné zboží se nestává *užitečným* pro bezprostřední vztahy mezi společenskými jedinci, ale *užitnými hodnotami* pro každého nezávislého jedince či každou oddělenou komunitu. Nevíme, co přesně se stalo v přistěhovalckých komunitách. Umíme si s jistotou představit, že se oslavilo několik dní volna, jelikož prodej přivlastněného zboží dočasně eliminoval povinnost pracovat. Rovněž si umíme představit hostiny s ukradeným masem a nápoji a hlučné sešlosti za účelem sledování fotbalových zápasů na „nových“ televizorech stojících na „krásných nakradených“ stolech a už žádné postávání u trafik a obchodů s potravinami, které na náměstí Victoria „nabízejí sledování televize“. Tato posvícení jsou však neúplná; jsou návratem do normálu. Samozřejmě, že byly případy „zlodějů“, kteří rozdávali nakradené zboží, ale bylo jich velice málo a negeneralizovaly se. Tato praxe nebyla nutná pro přežití, spíše se jednalo o rebelskou fiestu. Praxe rabování bude skutečně osvobozující teprve tehdy, až dosáhne své finální destinace: přivlastnit si naši budoucnost vyrabovanou kapitálem.

„Tyto dny patří Alexisovi“ (heslo na zdi)

Neklid se dostal na vyšší rovinu a rozšířil se do aténských předměstí a velkého množství malých provinčních měst a městeček, když v pondělí 8. prosince ráno vstoupili do střetů školáci. Útoků na četné policejní stanice se účastnili i školáci z druhé generace přistěhovalců. Díky neschopnosti státu aplikovat plně separující vzdělávací politiku (řecké a imigrantské děti často sedí ve stejné lavici) a absenci plánované ghettoizace přistěhovalců ve městech – podobně jako třeba ve francouzských městech – tato druhá generace imigrantů stále více interaguje s domácími studenty, protože životní podmínky domácích a přistěhovalců se vzájemně přibližují. Tím se do značné míry vysvětluje jejich spojení během prosincového neklidu.

Ze všech lidí to byli hlavně školáci, kdo cítil, že vražda 15letého dítěte je vraždou *jednoho z nich*. Je jasné, že si ta děcka velmi dobře uvědomují, jaká je čeká budoucnost. Prohlášení obhájce onoho policejního vraha o tom, že si to dítě smrt zasloužilo, stejně jako sama skutečnost, že si stát za vrahova advokáta zvolil právě tuto konkrétní osobu, představují oficiální stanovisko státu: integrace dnes dosahujeme represivně disciplinárním způsobem. Fakt, že život každého proletáře je v ohrožení, je teď normální. Kromě tlaku rodiny školáci zažívají intenzivnější disciplinování a racionalizaci mechanismů selekce a vyloučení (zákon „proti zakuklencům“, útok na mládežnické subkultury a neustálá policejní šikana na ulicích, řada školských zákonů nebo legislativních návrhů – několik nedávných příkladů: abyste se dnes dostali na vysokou školu, musíte dosáhnout ohodnocení 10; je tu i návrh na brannou povinnost od 18 let). Posledními projevy neklidu ve školství jsou studentské hnutí v letech 2006-07 a 6týdenní stávka učitelů základních škol; jedním z jejich dopadů bylo, že se po roce 2006 objevily „obvyklé“ okupace škol, které v mnoha případech nemají žádné konkrétní požadavky⁵; školáci deklarují, že se jim nelíbí být studenty a obsazováním svých škol nepřímo zkracují délku školního roku.

Určitá praxe školáků během revolty ohlašuje reprodukční krizi kapitalistického systému. Řečtí školáci (nehledě na to, z jaké vrstvy pracující třídy pocházejí) jsou přesvědčeni, že jejich životní podmínky budou horší než životní podmínky jejich rodičů. *Budoucí pracující/nezaměstnaní* vědí, že z nich v *budoucnu* bude zcela postradatelná pracovní síla, a tak během revolty odmítají svoji *současnou* úlohu studentů. Během prvních dní vzpoury se skupiny školáků potloukaly centrem, různými čtvrtěmi a předměstími velkoměst a opravdu *hledali* policisty. Když je potkali, útočili na ně až do vyčerpání. Neohroženě stáli skutečně jen kousek od policajtů a riskovali, že je zatknou nebo zbijí. Byli opravdu *nekontrolovatelní*. Absence požadavků se projevovala strašlivými výbuchy proti policejním služebnám, což byla ve srovnání s obsazováním školních budov „upgradovaná“ praktika. Možná, že kombinace naprosté absence požadavků a intenzity násilí proti státu během prvních dní vzpoury je důvodem, proč se následně nerozšířily okupace škol. Jelikož akce školáků neexpandovaly a nestaly se všeobecnými, jejich impuls ustoupil, a tak po všem, co prováděli mimo školu, pro ně bylo těžké vrátit se k tradiční praxi „šprtů“.

„Tyto dny patří i nám“ (z letáku Doupěte albánských přistěhovalců)

Spojení řeckých překérních proletářů a imigrantů ve vzpouře – přičemž na ty druhé kapitál uvaluje překérnost tím nejbrutálnějším způsobem – bylo překonáním národních, rasových a náboženských dělítek, které se objevilo i ve Francii během let 2005 a 2006. Tento posun měl velký historický význam. První generace balkánských přistěhovalců, kteří jsou v Řecku od začátku 90. let 20. století, se revolty neúčastnili. Obecně řečeno, tito přistěhovalci byli – do určité míry – integrováni do řecké společnosti. Jejich údělem bylo zastoupit nedostačující sociální stát (zhostili se části reproduktivní práce, jako třeba péče o děti a přestárlé za velice nízkou cenu), zatímco kapitál útočil na přímou i nepřímou mzdu proletářů; nadto byli používáni jako nástroj k tlaku na celou řeckou dělnickou třídu, jelikož jim platili nízké mzdy. Do značné míry jsou zaměstnáváni na „neoficiálním“ trhu práce, který jim skýtá minimální příjem, s nímž vyjdou, a snad i lepší životní podmínky, než jaké mívali v zemích svého původu. Oproti tomu jejich děti, které svůj život začaly v této zemi, zažívají novou bezvýhodnou situaci: jejich život bude přinejlepším podobný životu jejich rodičů, což je pro tuto generaci důvod, aby se bouřila. Tito mladí imigranti chodí do školy, a ačkoli, jak jsme již napsali, nejsou zcela separováni od zbytku studentské populace, čelí rasismu a pohrdání a vědí, že jsou těmi prvními, komu se společenský žebříček uzavírá. Kromě mladých balkánských přistěhovalců, kteří se účastnili divokých protestů školou povinných dětí v různých aténských a soluňských čtvrtích, se skupiny-gangy přistěhovaleckých školáků účastnily také ústředních demonstrací 8. prosince. Soudě podle jejich jednání, nebyli zrovna ochotni střetnout se s policajty. Jejich terči byly hlavně banky a veřejné budovy a někteří z nich nepromeškali příležitost rabovat obchody.

V Aténách se nepokojů účastnili i ti nejnovější a nejbídačenější imigranti; ti, kteří žijí v ghettech městského centra, ti nadbyteční/vyloučení: Afghánci, Pákistánci a Afričané. Tito proletáři se od první chvíle zapojovali do konfliktů, k nimž docházelo ve středu města, poblíž jejich čtvrtí a během prvních dní prosincové vzpoury vyrabovali spoustu obchodů. Řada se jich účastnila útoku na policejní stanici na náměstí Omonia (která proslula mnoha incidenty s týráním imigrantů).

Samozřejmě, že ke spojení různých částí proletariátu a jejich akcí nedocházelo vždy bez konfliktů. Od prvního dne byla řada imigrantů napadána za pokusy o rabování. Navíc během okupace Národní polytechnické univerzity v Aténách, která po erupci prvních dní hostila mnohé přistěhovalce, docházelo ohledně rabování k ostrým konfliktům mezi některými anarchisty a imigranty. Nemůžeme přehlížet ani tu skutečnost, že v některých případech se konflikty ohledně rabování odehrávaly během bojů proti policii, neboť někteří rabující nepodporovali bitvy, které jim dávaly příležitost přivlastnit si komodity. Někteří účastníci nepokojů si zboží nebrali, ale pálili je, čímž podtrhovali jeho dané chvílí odpovídající užitečnost. Na druhou

⁵ Okupace škol bez požadavků byly běžnou praxí v 90. letech 20. století po velkém studentském hnutí let 1990-91. Tento příjemný zvyk školáků na konci desetiletí zmizel v důsledku státního protiútoky skrze restrukturalizaci školství v roce 1998. Avšak, jak se ukázalo, jen dočasně.

stranu, spory ohledně rabování se vynořily i v jiných případech, kdy vůbec nešlo o udržení barikády (jako v pondělí 8. prosince). Místo toho, aby napomáhali přivlastňování komodit prováděnému lidmi, kteří je opravdu potřebovali, ti anarchisté, jimž vadili „zloději“, bránili „politickou korektnost“ událostí, takže již přemýšleli a jednali v souladu s názorem, jenž se na tyto události zformuje po skončení vzpoury.

Reakce státu na participaci přistěhovalců na vzpouře byla zcela očekávatelná: represe, „úklidové“ operace, deportace a plány na výstavbu koncentračních táborů. Leč zároveň se zvětšuje vlna přistěhovalectví a řecký stát stojí tváří v tvář velkému množství přebytečných proletářů, kteří vzhledem k jeho zeměpisné poloze nutně putují přes Řecko. Kombinace dusivých životních podmínek těchto „sans papiers“ přistěhovalců a jejich zkušenosti s účastí v prosincových událostech sehraje v brzké budoucnosti důležitou úlohu ve formování třídního boje v Řecku.⁶

„Všeobecné shromáždění povstálých dělníků“ (GSEE)

Obsazení budovy GSEE⁷ rozporuplně vyjadřovalo sílu i mez vzpoury. Zprvu se iniciativy chopili radikální odboráři (hlavně zdola organizované odbory kurýrů) a zatímco revolta pokračovala, využili šanci k posílení svých odborů „spektakulární“ akcí. Okupace nicméně vyjadřovala potřebu povstálých proletářů rozšířit vzpuru na pracoviště. Obsazování radnic a dalších státních budov v mnoha městských částech Atén a v dalších provinciích bylo v předchozích dnech výrazem téže potřeby.

Od začátku okupace budovy GSEE byla přítomna radikální tendence složená z překérních i „stabilních“ proletářů, kteří se stavěli proti odborářům. V okupaci spatřovali jedinou šanci jak nastolit otázku zablokování výrobního sektoru, neboť po 10. prosinci nedošlo k žádné jiné důležité stávce. Samozřejmě, že obě tendence napadaly hlavní řecké byrokratické odbory (GSEE), ale tím shodnost jejich názorů končila. Obhájci autonomního odborářství proti samotnému obsahu rebelie bránili *dělnickou* identitu a pokoušeli se, i když neúspěšně, zatlačit do pozadí nepracující povstalec účastníci se okupace. Proti sobě stojící tendence dosáhly urovnání (rozporuplného) ve jménu okupace: *Všeobecné shromáždění povstálých dělníků*.

Samo obsazení GSEE – stejně jako rozpory existující v okupacích v různých čtvrtích – vyneslo na povrch *nemožnost rozšíření vzpoury*. Do obsazené budovy GSEE zavítalo pár tisíc pracujících a nezaměstnaných a přes pět set lidí se účastnilo shromáždění. V žádném případě však nelze tvrdit, že by třeba jen malá část těchto proletářů podpořila okupaci tak, že by navrhla konkrétní akce na pracovištích. Mnozí z nich tam zašli ze zvědavosti a žádné procedury se neúčastnili. Vlastně se domnívali, že jde o odborovou proceduru čili diskusi o možných požadavcích dělnické třídy a způsobech jak je prosazovat. Jenže právě proto, že okupace neměla žádné požadavky (kromě okamžitého propuštění zadržovaných povstalců), dovedl tento rozpor mnohokrát diskuse k chaosu. Rovněž se všem organizovaným intervencím na pracovištích (v call centrech a jedné společnosti pro výzkum veřejného mínění) nezdařilo dosáhnout jejich cíle: paralyzovat výrobu.

Okupace budovy GSEE trvala pět dní. Někteří radikální odboráři se ji od druhého dne opakovaně snažili zastavit v rozporu s potřebou většiny okupantů udržet ji v chodu *bez jakýchkoli požadavků*. Je však pozoruhodné, že v tomto sporu se vyskytli soudruzi, kteří jsou *rovněž* radikálními odboráři, a přitom obhajovali antidoborovou praxi, tedy pokračování okupace bez požadavků, a zůstali její součástí. Z toho plynou dvě věci: zaprvé, v zásadních chvílích dějin se v praxi ruší vertikální vymezení tendencí hnutí založeného na politických identitách; zadruhé, tyto tendence, jelikož radikální odborářství je teprve v plenkách, netvoří v hnutí konkrétní póly. Právě proto, že se jedná o velice důležitý konflikt, jenž se v budoucnosti zintenzivní, je důležitá jeho existence a ne, jak konkrétní obě strany byly.

Poslední den okupace se konala první solidární akce se zatčenými povstaleci. Byl to začátek postrebelského vývoje v Aténách. Ze stovek účastníků vzešlo „otevřené shromáždění solidarity se zatčenými během vzpoury“. Shromáždění bylo aktivní dva a půl měsíce, než zdegenerovalo. Další postrebelský vývoj v Aténách, který se odvozoval od pokusu o vraždu K. Kunevy, rovněž souvisel s okupací GSEE, neboť většina jeho účastníků se potkala již tam. V tomto vývoji se ještě více ozřejmilo konfliktní soužití odborářské a antidoborové tendence. Tendencí, která převládla v okupacích Odborových center, k nimž došlo v Patrasu, Soluni a dalších provinčních městech a maloměstech, byla tendence odborářská, což bylo po skončení vzpoury nevyhnutelné.

⁶ Divoká reakce stovek imigrantů v podobě demonstrací 21. a 22. května [2009 – poznámka TV] v Aténách, kdy došlo k rozsáhlým střetům s policií („První otevřený konflikt mezi řeckou policií a přistěhovalci“ zněl titulěk článku v jednom deníku) a výtržnictví (desítky rozbitých automobilů, bank a obchodů), není výsledkem pitomosti dalšího bezvýznamného policajta, který se rozhodl zničit muslimskou modlitebni knihu, ani náboženské ideologie muslimských přistěhovalců (která samozřejmě existuje), jak se to snaží prezentovat spektakl. O leccems vypovídá, že Sdružení muslimů Řecka nepokoje odsoudilo, tvrdilo, že byly předem naplánované radikálními živly, a vyzývalo každého muslima, který by chtěl pustošit, ať opustí Řecko. Snaha řeckého státu demonizovat „sans papiers“ a obrátit proti nim nespokojenost těch nejdegradovanějších částí řeckého proletariátu a maloburžoazie je více než zřejmá a samozřejmě se zakládá na materiální podmince porušování zákona ze strany přistěhovalců, což je nutné pro jejich přežití.

⁷ Hlavní odborová konfederace v Řecku.

„Násilím proti státnímu násilí“ (staré heslo)

Ve srovnání s minulými sociálními hnutími se během prosincových demonstrací nepokojů účastnil mnohem vyšší počet proletářů. V historických podmínkách rebelie lidé používají improvizované zbraně z materiálů, které jsou snadno k sehnání a jejichž užitek se snadno mění. Chodník je z dlažebních kamenů a opravdu je to chodník, co píše dějiny. Od prvního dne vzpoury řada lidí útočila na policii tak, že lila vodu a házela květináče nebo kusy dřeva z balkonů. Nejruznější předměty, které dopadaly na hlavy policajtů, manifestovaly vyšší rovinu socializace proletářského násilí. Sřety s policií v průběhu vzpoury byly výrazem nenávisti a vzteku namířeným proti tomu nejzjevnějšímu projevu reality jako celku a nikoli jen proti „potenciálním vrahům dětí“. Formou moderního státu, která odpovídá soudobé realitě třídního vztahu, je forma represe: policie. A to proto, že se pro stát historicky stalo velmi obtížným plnit svoji úlohu nositele společenské reprodukce jinak než represivně. Moderní bezpečnostní stát je určen k výkonu specifické funkce společenské reprodukce: funkci disciplinární, funkci surového a násilného vynucování generalizace postavení strastiplnějšiho než je postavení „stabilní“ námezdní práce. Jde o vynucování a správu postavení „nadbytečného proletáře“, jedinice, jenž se neustále nachází na hranici mezi společenským životem uvnitř práce a chaosem vně práce. Pracovní síla nestojí automaticky tam, kde si širší reprodukce kapitálu žádá. Je třeba ji ukázněvat.

Sociální násilí, jeho míra a obsah jsou vždy projevem již existujícího stupně třídního boje. Stávka, která paralyzuje výrobu, nebo demonstrace, která zablokuje oběh komodit, či obsazení univerzitní budovy studenty nejsou „nenásilnými protesty“. Tato státem vytvořená definice jednoduše vyjadřuje poměr sil ve stávající válce, kterou dennodenně prožíváme: v třídní válce. Když stát říká „nenásilné akce“, má na mysli „tolerovatelné“. Stupeň represivního násilí použitého proti každému sociálnímu hnutí je měrou jednotkou státní tolerance. Tolerování určitých praktik proletářů je opačnou stranou strachu z jiných proletářských praktik, které dál destabilizují panství kapitálu. Takže v dnešním dějinném údobí, kdy jsou města v plamenech, se demonstraci bez výtržností říká „nenásilná“. Když se všeobecná sociální exploze zdá nebezpečně pravděpodobnou, jedna sektorová stávka se kapitálu jeví jako ráj. Tato situace je však odvislá od několika aspektů třídního boje. V minulosti policie napadala protestující, aniž by používala násilí jako výmluvu. Byli jsme svědky toho, jak policajti zaútočili na zcela neozbrojené učitele, kteří neměli v rukou ani „pouliční zbraně“, a zbili důchodce, kteří jen jedli rohlíky či dokonce kolemjdoucí, kteří již jen svojí přítomností *posilovali sociální praktiky na ulici*, o jejichž marginalizaci musí stát usilovat.

Na druhou stranu je zřejmé, že demonstrace, která odsuzuje sociální násilí a snaží se před ním chránit (jako třeba demonstrace Komunistické strany Řecka), denuncuje historickou možnost vývoje násilí v projev konfliktu a takto *již spolupracuje s policií*. A je-li v praxi komunistické strany spolupráce s policií *dostatečná leč nepřímá*, praxe protestů v sedě před parlamentem, kdy školáci rozdávali policistům květiny (a pečlivě se snažili vůbec nic neblokovat), byla *nedostatečnou, ale přímou spoluprací s policií*.

V antiautoritářské/anarchistické scéně je díky její historické obeznamenosti s nepokoji a násilnými sřety poměrně rozšířený názor, že je třeba pouliční násilí „implantovat“ do sociálních hnutí pomocí exemplárních aktů. Jenže konkrétně v případě prosincové vzpoury se násilí používalo s bezpříkladnou lehkostí. Otázka násilného předvoje nebyla nastolena prakticky, když se na ulicích potkali „novicové“ s „předvojem“. Byla nastolena pouze v hlavách předvojů, a to ve smyslu: „rebelie nás zaskočila“. Jak řekl jeden soudruh na lidovém shromáždění: „Každý věděl, že na pořadu dne je slzný plyn.“ Nebylo třeba násilí propagovat; bylo již součástí sociální dynamiky. Samozřejmě, že v sociálních bojích vždy existují radikální proletářské menšiny. Historicky se však každá akce takové minority stává praxí většiny, jestliže plyne z potřeb boje. Nestane-li se všeobecnou, je marginalizována a má sklon stát se fetišem, čímsi odcizeným od boje a jeho stupně. Když rebelie opadá, násilné politické praktiky skupin nebo klik radikálů se nutně vzdalují od sociálního hnutí navracejícího se do normálu. Čím více se prostředky některých tendencí stávají odtržené od potřeb sociálního hnutí, tím více se pro ně tyto prostředky stávají cílem samy o sobě. Hledisko „povstání vždy a všude“ je stejně ahistorické, jako postoj předvoje, jenž přezírá skutečnost, že dějiny nepiši předvoje, ale proletariát. Po prosincové vzpouře se zvýšila frekvence (a smělost, s níž jdou proti státu) avantgardních akcí a je tu tendence, aby se z nich stal modus existence normálnosti. Krom toho generalizace represivní správy znamená, že kapitál nabírá konfliktnější podobu. Proto prostorová uzavřenost nepokojů v rámci exarchijského ghetta napomáhá státu; ten je takto schopen definovat prostorové pole, nositele a obsah konfliktu. Samozřejmě, že rozpoznat hranice mezi sociálním rozměrem a rozměrem politickým antiautoritářské/anarchistické scény je nevyhnutelně nesnadné. Bitky mezi pubertáky a policejními hlídkami v Exarchii nebo házení Molotovových koktejlů po zvláštních jednotkách policie jsou součástí války o nízké intenzitě, která se vede mezi státem a částmi mládeže. Tyto akce jsou však propleteny s „povstaleckou perspektivou“ a mají sklon zakopat se na pozicích „marginální“ vendety mezi anarchisty/antiautoritáři a policií. Ti, kdo se uchylují k násilí hlavně proto, aby propagovali samu násilnou akci – odborníci na násilí – nikdy neunikají leninismu, neboť svojí vlastní akcí nahrazují násilné konání proletariátu (k němuž sami patří). Je úplně jedno, jestli se organizují horizontálně nebo vertikálně. A konečně pro (více či méně oficiální) skupiny radikálů nutně vyvstává otázka obsahu násilí: je-li jejich cílem poškodit prestiž policie, pak stačí, že se předvoje sociálního násilí ozbrojí a utkají se s policií; znamená-li však

revoluce vytváření nových vztahů skrze ničení těch starých, pak jedině pokračování sociálního boje – nakolik je historicky možný – může vytvářet podmínky pro překonání kapitálu. Násilné střety s policií nejsou revoluční *samy o sobě*, stejně jako žádná jiná aktivita. Zůstane-li komunita barikádníků za barikádou a nerozptýlí se v prostoru a čase, uzavře-li se okupace do budovy, pak nemůže být revoluční, ať je sebevíce militantní a radikální. Revoluce to je *třída, která ve střetu s kapitálem ruší sama sebe jakožto třídu*.

Výsledek tzv. exemplárních aktů, jako jsou činy Revolučního boje a zbytku skupin, které si činí ambice stát se ozbrojeným předvojem hnutí, je přesně opačný (čili uzavření akce v určitých mezích). Po atentátu, jenž Revoluční boj provedl 23. prosince ze střechy antiautoritářského studentského squatu, ale hlavně po útoku 5. ledna v Exarchii, nabyly násilné praktiky rozměrů cizích tomu, co povstalci přes měsíc prožívali. Vojenská akce (která v žádném případě nepřekonala praktiky rozptýlené proletářské gerily a objektivně stála na opačné straně), akce odcizená společenským vztahům, sice může být vojensky efektivní, ale společensky je neužitečná. V míře, v jaké nereprezentuje nikoho kromě svých aktérů, pouze vytváří *diváky*. Cizí nejen formě, ale také obsahu difuzní gerily povstalců, tzv. ozbrojený předvoj není hnutí nikterak užitečný. Až budou mít pravdu ohledně míry násilí, kterou je třeba použít, bude to jasné všem! Stejně jako některé další frakce neparlamentní levice, které vylezly ze svých děr a oportunisticky se snažily z prosincové revolvy vytěžit politickou nadhodnotu, Revoluční boj se pokusil *politicky* využít ústup rebelie. Revoluční boj vybavený politickým programem použil politických zbraní k propagaci své politiky (prý politiky zbraní). Jedině kontinuita a generalizace proletářského boje až do bodu, kdy se proletáři budou muset ozbrojit, aby mohli bránit boj a své vlastní životy, tvoří podmínku, která nutně přiměje proletariát, aby se ozbrojil a nikoli nabádání ozbrojeného vedení.

„Ani fašismus ani demokracii (?), pryč se státností, ať žije anarchie“ aneb rozporuplná úloha antiautoritářské/anarchistické scény během rebelie

Vně Řecka (hlavně) alternativní média do značné míry prezentovala „antiautoritářskou/anarchistickou scénu“ jako předvoj prosincové revolvy. Je pravda, že přínos několika složek této „scény“ (více či méně organizované) byl na počátku vzpoury velice důležitý, neboť jejich pohotové reflexivní reakce na státní represí a obeznamenost s násilnými praktikami jim pomohly zareagovat ihned po vraždě, k níž navíc došlo v Exarchii, aténské „anarchistické čtvrti“. Nicméně v žádném případě nemůže říci, že „rebelii provedli anarchisté“ ani že proporně byli tou nejdůležitější částí nepokojů od 7. do 10. prosince. Proto převládal dojem, že „všechny předvoje podlehly“ a jako takový byl v příštích dnech vyjadřován na všech shromážděních. Již v polovině ledna byl však tento dojem pohřben a všemožné „předvoje“ se snažily přehnaně zdůrazňovat a často fabrikovat svůj přínos k prosincovým událostem.

Důležitým přínosem antiautoritářů/anarchistů bylo také obsazení univerzitních budov v centrech Atén a Soluně. V Aténách vysokoškolské okupace ve středu města organizovaly iniciativy pro blokování stanic metra a násilné akce proti policii. Obsazování hlavních univerzitních budov je tradiční praxí antiautoritářů/anarchistů. Použita byla i během nepokojů, které následovaly po zavraždění Michalise Kaltezase v roce 1985. Jenže za prosincové vzpoury se tato praxe rozšířila také do dalších řeckých měst, byť sporadicky a méně dynamicky. Důležitým novým aspektem bylo obsazování radnic a dalších veřejných budov, hlavně v oblastech, kde jsou antiautoritářské squaty/doupata. Hlavními cíli těchto okupací byly „pokračování a rozšíření revolty“, potřeba „kontrainformací“ a „vyjádření solidarity“ se zatčenými.

Okupace veřejných budov v různých čtvrtích a předměstích organizovaly solidární aktivity a místní demonstrace (některé z nich násilné). Ideologie přímé demokracie, která byla mezi určitými částmi „scény“, velice aktivními během prosincových událostí, dominantní, však vyústila v nadměrný důraz na „lidová shromáždění“ *jakožto součást politického programu „přímé demokracie“*. Shromáždění jsou prezentována jako absolutní forma sebeorganizace, jmenovitě sebeorganizace činnosti, která leží mimo zprostředkování institucí všeho druhu, dokonce i politických skupin, které se mohou shromáždění účastnit. Jsou prezentována jako triumf obecné vůle, kvasu, plodné debaty, jako přirozené místo par excellence, kde hnutí normálně *rozhoduje o akcích*. Jenže ve skutečnosti existují aktivity o určitém obsahu, násilné akce bez požadavků jako třeba paralyzace výroby, útok na výrobní prostředky, sabotování distribučních sítí, ničení infrastruktury, o kterých se nerozhoduje na základě přímé demokracie ve shromáždění, i když uskutečnění těchto aktivit může být prezentováno jako rozhodnutí shromáždění. Rozhodne-li se shromáždění na svém zasedání pro buřičskou aktivitu, stane se tak proto, že jeho účastníci se pro ni již rozhodli nebo/a uzrála v četných diskusích ještě před zasedáním. Když hnutí nemá žádné požadavky, které by vzneslo, pak shromáždění může jen potvrdit již přijaté rozhodnutí nebo navrhanou činnost zablokovat.⁸ Sebeorganizovaná aktivita shromáždění je provázaná s existencí požadavků. Sebeorganizace – či přímá dělnická demokracie – představuje prostředek

⁸ Autorita shromáždění nad konáním se objevovala hlavně při komunálních okupacích a při obsazení GSEE. Příkladem, kdy byla akce zablokována ve jménu shromáždění a jeho autority, je mnoho. Charakteristickým příkladem je lidové shromáždění v soluňském Ano Poli, které několik dní odkládalo obsazení obecní veřejné knihovny, protože bylo paralyzováno absencí jednodyslnosti. Při okupacích ASOEE a Národní polytechnické univerzity nebyla tato situace *tak* intenzivní. Tato shromáždění hrála spíše úlohu proletářských shromáždění než rozhodovacích procedur.

schopný posílit pozici proletariátu v kapitálovém vztahu a v tomto ohledu předčí jakýkoli jiný prostředek. Jasně o tom svědčí dnešní sebeorganizovaná hnutí ohledně místních problémů a/nebo zdola organizované odbory.

Jak jsme již zdůrazňovali, rebelie se zúčastnila jen malá menšina proletariátu. Dějinný vývoj, což není nic jiného než třídní boj, však nikdy nebyl výsledkem pravidla většiny. V sobotu 6. prosince v noci se jak v Aténách, tak v Soluni konala velká shromáždění, jichž se účastnila sociálně široká část antiautoritářské/anarchistické scény. Ani jedno z těchto shromáždění nerozhodlo o konání vzpoury. Když školáci zaútočili na policejní služby, realizovali tak již učiněné rozhodnutí; žádné demokratické diskuse se nekonaly. V pondělí 8. prosince žádné shromáždění ani žádná jiná procedura nerozhodly o tom, že je třeba ničit obchody a budovy a samozřejmě, že proletáři nehlasovali pro nebo proti rabování: jednali ve vzájemném souladu. Případ GSEE je ještě zajímavější: počet těch, kdo se rozhodli budovu obsadit, byl tak malý, že zcela jasně neměli žádnou demokratickou legitimizaci. Krom toho shromáždění, které o okupaci „rozhodlo“, vlastně ani nediskutovalo, zda má k obsazení dojít nebo ne. Toto rozhodnutí bylo přijato již předem – bylo výsledkem společné potřeby proletářů, kteří během vzpoury bojovali bok po boku, a zároveň manifestovalo již předem utvořené vztahy (se všemi jejich rozpory).

Je poměrně výmluvné, že kdykoli se nějaká tendence hnutí dala na ústup, jako výmluvu použila shromáždění: v případě lokální demonstrace, která se konala 12. prosince ve čtvrti Aghios Dimitrios, se ta část protestujících, jež nebyla ochotna společně se školáky zaútočit na policejní stanici, vymlouvala, že o ničem takovém shromáždění nerozhodlo. Když během okupace GSEE odborářská tendence nesouhlasila s nějakou akcí nebo návrhem, jako výmluva jí sloužilo přípravné shromáždění, které „rozhodlo“ o obsazení, ale o ničem takovém ne. Shromáždění tak vystupuje jako příčina proletářské akce či jako příčina jejího pokračování právě proto, že může tuto akci ukončit nebo držet na uzdě. Falešně je chápáno jako její roznětká, zatímco je jen způsobem jak jí dát jiný obsah.

Lidová shromáždění jako prostory bezprostředního shromažďování lidí na jednu stranu představovaly překonání dřívějších způsobů komunikace, ale na druhou stranu nebyly ničím jiným než *demokratickými procedurami*. Zatímco rebelie byla skutečností a okupace byly antidemokratickou praktikou, jež dorazila do městských částí, mediace shromáždění se jevila *nutnou* pro rozšíření pouličních praktik právě do těchto čtvrtí. Již fakt, že okupace se soustředily na budovy veřejné správy a nikoli na jiná pracoviště, naznačoval, že demokracie se vrátí jako limit vzpoury. Lidé, kteří se v předchozích dnech neúčastnili nepokojů, se přidali ke shromážděním. Byla to ta část dělnické třídy, která se nebouřila, ale přesto cítila potřebu s povstalcí komunikovat, a v některých případech ještě jiná část společnosti, která byla proti rebelii: hlavně maloburžoazní elementy z každé městské části, které se obávaly, že by se vzpoura *skutečně* mohla rozšířit do jejich čtvrtí a správně jim došlo, že demokratická procedura skýtá jejich názorům dostatek prostoru. Na jednu stranu se tak participace na procedurách stala masivnější (přinejmenším zpočátku), ale na druhou stranu to byla právě tato široká kompozice, co mohlo uhladit a zpomalit akci. Fakticky došlo k několika diskusím a konfliktům a nakonec se shromáždění s odlivem rebelie změnila v nástroje boje ohledně „lokálních témat“. V lidových shromážděních se projevovala demokratická kritika demokracie: stávající demokracie nestačí, potřebujeme jí víc! Tak jako každé jiné proletářské hnutí až dodneška i tato rebelie si sama nesla své vlastní meze: na jedné straně demokracii a na straně druhé odborářství, které se dnes vrací, aby sklízelo plody vzpoury a požíralo její energii.

„Čas vaší společnosti se krátí, vy hajzlové; zvažili jsme její radosti a práva a shledali jsme je nedostatečnými...“ (z jednoho letáku)

Koncem roku 2008 již řecká ekonomika zpomalovala a začátkem roku 2009 vstoupila do recese. Co však tento celkový obrázek skrývá, je fakt, že ty sektory, na nichž reprodukce řeckého kapitálu stojí především, se dostaly do recese ještě během roku 2008: stavebnictví již v roce 2008 pokleslo o 9,4%, zatímco výrobní sektor, jenž je v recesi již od roku 2005, se v letech 2007-08 zmenšil o další 4%. Mezi těmi sektory, které vykazují vysokou koncentraci (již překerní) pracovní síly, byl turistický ruch jediný, který zpomalil až ve 4. čtvrtletí roku 2008, byť tlak mezinárodní krize na pracující tohoto sektoru byl ze zjevných důvodů již značný. Vývoj výše zmiňovaných tří sektorů, které soustřeďují 27% celkové pracovní síly, nemůže vyvážit vývoj finančního sektoru, který se rovná 2,6% celkové pracovní síly. Navíc nedávno přijaté zákony o pracovních vztazích a tři důchodové reformy, které si za posledních patnáct let řecký stát odhlasoval, útočí na pracovní sílu zaměstnanou v sociální správě a ve školství, což je 15% celkové pracovní síly. Skutečnost, že ve srovnání s rokem 2007 během roku 2008 dramaticky poklesla osobní spotřeba, naznačuje, že řecký proletariát a hlavně jeho překerní části čelí dopadům reprodukční krize již od roku 2008 a velmi dobře ví, co čekat od budoucnosti.

Restrukturalizace, kterou kapitál od poloviny 70. let 20. století inicioval po celém západním světě a od poloviny 80. let v Řecku, vede k fragmentaci dělnické třídy, a tak k fragmentaci třídního boje. Zbraně restrukturalizace se dnes obracejí proti samotnému kapitálu. Posledních patnáct let porážek bojů dělnické třídy za její požadavky a následná degradace životních podmínek velké části proletariátu v Řecku *v sobě nesly* prosincovou vzpouru. Kulka, která 6. prosince opustila hlavě policejní zbraně, vše delegitimizovala: represi používanou jako (neúspěšný) prostředek jak se vypořádat s mladými proletáři,

prekarizaci života samotného, masivní přijímání imigrantů a jejich využívání jako beranidla k degradaci a další flexibilizaci všemožných pracovních vztahů.

Limit rebelie spočívá ve skutečnosti, že se nerozšířila na pracoviště. Kdyby bývalo došlo k paralyzaci výrobního procesu (což by vyvolalo následnou násilnou reakci státu), byla by bezprostředně nastolena potřeba prohloubit boj. K tomu však nedošlo a to přímo souvisí s kompozicí účastníků. Konec rebelie nelze vysvětlit taktickými chybami; ty mohou mít vliv pouze na detaily a rychlost ústupu. Až na molekulární menšiny se „stabilní“ dělníci rebelie neúčastnili. Jak by mohlo dojít k narušení výrobního procesu, když se většina účastníků nalézala v hraniční zóně mezi zaměstnaností a nezaměstnaností nebo se do výrobního procesu ještě nezapojila? Skutečnost, že generální stávka 10. prosince tyto dva světy nepropojila, dokázala především, že vzpouru (povětšinou překérních pracujících) *dnes* nelze generalizovat. Stejně jako loňský boj „stabilní“ části dělnické třídy proti restrukturalizaci penzijního systému prokázal, že z generální stávky (která mobilizuje hlavně „stabilní“ dělníky) nemůže jednoduše vzejít vzpoura – tato stávka je totiž výrazem zájmů té části třídy, která se stále ještě identifikuje jako „dělníci“ a staví se do obranné pozice, neboť pořád ještě má pocit, že *má* co ztratit.

Vývoj, k němuž v Řecku došlo po prosinci, jasněji odhaluje příčiny nemožnosti generalizace revolty v tomto konkrétním historickém období třídního boje. Ve všech výrobních sektorech, kde většina starších dělníků jsou primárně „stabilní pracující“, zatímco nováčci do výroby vstupují na základě „nových pracovních vztahů“, mezi nimi dochází ke konfliktům, které jsou v některých případech násilné (například ve veřejných nemocnicích a školách OTE – dříve veřejná telekomunikační společnost). V době, kdy se kapitalistická krize vyostřuje, prostor dostupný uvnitř „báječného světa“ kapitálu se zmenšuje a proletáři *jsou nuceni* vzájemně si konkurovat. Jak jsme se již výše zmínili, během okupací GSEE a odborových center se jako nový proud v Řecku projevilo radikální odborářství, a to podobně jako ve Francii, Belgii a Británii. Důležité však je, že kapitalisté krizi využívají k další flexibilizaci pracovních vztahů a útočí na reprodukci proletářů. Proto se zdá, že tyto odborářské pokusy, které se pohybují na hranici mezi legálností a ilegalitou, nemohou být úspěšné pro *všechny* zúčastněné. Empirické důkazy zatím ukazují (a to jsme na začátku tohoto vývoje), že výsledkem těchto odborových bojů bude prohloubení rozdílu mezi *samotnými* překérními dělníky – cosí, co překračuje současnou dělbu na překérní a stabilní pracující.⁹ Samozřejmě, že vždycky je tu možnost, že mobilizace překérních dělníků vytvoří ruptury uvnitř odborových svazů stabilních pracujících a dá tak radikálním menšinám stabilních dělníků příležitost, aby se – konečně – osvobodily od praktik nutně reprodukováných v odborech, k nimž, nikoli bez kontroverzí, patří. Otázka potom stojí: mohou být boje za požadavky úspěšné i v tomto případě? Lze o tom pochybovat, jelikož neochota kapitálu vrátit se k sociálně demokratické strategii není záležitostí náhodného poměru sil, nýbrž záležitostí historickou, která je výsledkem akumulace třídních bojů minulosti a restrukturalizace/kontrarevoluce kapitálu, která přišla po období velkých třídních bojů 60. a 70. let 20. století. Oním zásadním faktorem, který rozhodne o úspěchu či neúspěchu bojů za požadavky, není ani forma jejich organizace. V těch nejnásilnějších a nejagresivnějších bojích za požadavky během 60. a 70. let 20. století vskutku převažovala jejich sebeorganizace. Od restrukturalizace ovšem třídní boje (v západním světě) nabírají v zásadě dvě podoby: na jedné straně jsou tu boje (které představují většinu) těch částí dělnické třídy, které trpí transformací třídní kompozice, o níž se kapitál pokouší, a brání se; na straně druhé jsou tu boje těch částí, které již žijí v podmínkách nových pracovních vztahů nebo vstupují na trh práce za těchto podmínek, boje, které přicházejí s požadavky, jež lze skutečně těžko splnit, protože nejsou pouze defenzivní, ale žádají návrat do minulosti či si nekladou vůbec žádné požadavky. Je zřejmé, že žijeme v zásadním období dějin, v němž před námi leží perspektiva zrušení kapitálu (ale rovněž posílení jeho panství).

V prosinci se rovněž ozřejmilo, že obecný historický vývoj prekarizace dělnického života není pouze zbrání kapitálu, neboť se obrátila proti němu. V budoucnu se bude tato tendence, coby kapitalistická strategie, dál vyvíjet. Nejpravděpodobnějším výsledkem bude další pokračování odborových bojů, jejich intenzifikace a ještě násilnější formy, protože je to jediný způsob, jak se proletáři mohou pokusit o zachování svých životů jakožto proletářů – životů, které jsou ve stále větším ohrožení. Nedávným příkladem jsou „únosy šéfů“ ve Francii, a to v případech, kdy se zavírají továrny a dělníci se dožadují vyššího odstupného. Formy organizace odborových bojů se *budou* stejně jako v minulosti *posuzovat podle jejich výsledků*. A tak i ve velmi krátké době můžeme být svědky krize sotva vzešlých radikálních odborů. Odborářství je ale také obsah a nikoli jen forma. Boje, které by mohly v budoucnu vzniknout *bez zprostředkování* jakéhokoli druhu radikálních odborů, si budou nadále klást požadavky na lepší postavení proletářů v kapitálovém vztahu, dokud to budou odborářské boje.

Odborové boje nakonec selžou v tom smyslu, že není možné, aby dosáhly alternativní regulace třídního vztahu oproti dominantní tendenci mezinárodní kapitalistické akumulace. Toto mínění neznamená, že redukuje proletářský boj. Je-li kritika kapitálu historická a směřuje k jeho zrušení, pak dnes nemůžeme revoluci teoretizovat jako neustálé zesilování bojů ohledně momentálních požadavků a jejich stále autonomnější projevy. Důvody, proč kapitál nedokáže uspokojit odborové

⁹ Ilustrativním příkladem je evoluce boje uklízeček zaměstnávaných firmou OIKOMET. Jelikož požadavek odborového svazu PEKOP na dosažení permanentních kontraktů u ISAP nutně nabral podobu pracovních smluv na dobu neurčitou prostřednictvím ASEP, nedalo se vyhnout dělení na „evropské“ a „neevropské“ pracující. I přes to odborový svaz ve svých prohlášeních trvá na požadavku stabilního zaměstnání pro uklízečky ve všech státem kontrolovaných podnicích!

požadavky, jsou historické a souvisejí s dialektickým vztahem mezi obsahem minulých proletářských bojů a kontrarevolucemi/restrukturalizacemi kapitálu. Dějiny nejsou světským kyvadlem. Dějiny jsou třídním bojem, čili konfliktem mezi třídami a vedou ke vzniku *nových* forem společenských vztahů. Nové formy jsou výsledkem tohoto konfliktu a *rozchodem s obsahem* tohoto konfliktu. Samozřejmě, že co se týče vývoje kapitálu v různých koutech světa, existují rozdílnosti, ale historicky se akceleruje tendence ke sblížení. Dnes se urychluje ještě více díky kapitalistické krizi. Různé typy proletářských reakcí v různých místech světa tvoří zatím rozporuplný obrázek třídního boje, ale revoluce bude buď celosvětová, nebo k ní nedojde.

Nicméně nemáme v úmyslu nikoho postrkovat k pasivnímu postoji vyčkávání (ve skutečnosti se sami přímo účastníme každodenních bojů, které se nás bezprostředně týkají). Výše řečené navíc neznamená, že proletariát bude nutně hnán k revoluci, protože vše ostatní selže. Boje ohledně momentálních požadavků povedou skrze svůj bojový charakter a hlavně skrze své neúspěchy ke krizi odborářství a *historicky se tak umožní rozchod s ním, umožní se jeho historické překonání*. Tyto boje díky svým rozporům nastolí otázku kvalitativního přechodu od požadování lepšího postavení uvnitř kapitálu ke zrušení kapitálu, jmenovitě *dožadování se reprodukce se ztotožní s překonáním kapitalismu*. Při studiu třídních bojů dneška můžeme pozorovat dvě věci: na jedné straně se boje ohledně momentálních požadavků stávají ještě „divočejšími“ a „zoufalejšími“ a na straně druhé se množí boje bez požadavků. Máme i případy vyhozených dělníků, kteří ničí továrny, v nichž pracovali, vidíme stávky, které se vyvíjejí nezávisle na perspektivě uspokojení jejich požadavků, a především vidíme hnutí let 2005-06 ve Francii a prosinec 2008 v Řecku.

Možná, že v budoucnu se trhlina vyvolaná boji bez požadavků ještě více rozšíří. Dynamika třídního boje a dialektika mezi požadováním a ničením může vést boje různých částí pracujících a nezaměstnaných, jejichž reprodukce se stává stále překérnější, aby nabyly podobu boje proti samotnému kapitálovému vztahu, jak se již stalo v prosinci 2008 v Řecku – byť šlo o boj minority, ta jednala rozptýleně po celé zemi. Možná, že do popředí agresivně vystoupí „nebezpečná třída“ a proletariát začne postupně napadat pracoviště a ne jen státní budovy, které – ať je na jejich ostrahu najato sebevíce policajtů – zůstávají v nelehké pozici. A před námi se pozvedne povstání.

za Blaumachen

Woland